

Рубан Ю.Г.,
здобувач докторського ступеня НАДУ,
кандидат технічних наук,
Заслужений журналіст України

ПРОБЛЕМА ВЗАЄМОДІЇ ВЛАДИ І ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК ПРЕДМЕТ СУЧАСНИХ ВІТЧИЗНЯНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

У статті проаналізовано стан дослідження проблеми взаємодії влади і засобів масової інформації сучасними вітчизняними науковцями. Автор доходить висновку, що проблема взаємодії влади і ЗМІ є предметом сучасних міждисциплінарних досліджень насамперед таких галузей як політичні науки та державне управління, у межах яких науковці розглядають цю проблему через призму комунікативної діяльності органів державної влади, їх взаємодії зі ЗМІ та інститутами громадянського суспільства. Перспективу подальших розвідок автор вбачає в дослідженні змісту взаємодії Президента України зі ЗМІ та її впливу на утвердження національної ідентичності та демократії.

В статье проанализировано состояние исследования проблемы взаимодействия власти и средств массовой информации в современной украинской науке. Автор приходит к заключению о том, что проблема взаимодействия власти и СМИ есть предметом междисциплинарных исследований в первую очередь таких областей как политические науки и государственное управление, в которых учёные рассматривают эту проблему через призму коммуникативной деятельности органов власти, их взаимодействия со СМИ и институтами гражданского общества. Перспективу дальнейших исследований автор видит в анализе содержания взаимодействия Президента Украины со СМИ и его влияние на утверждение национальной идентичности и демократии.

The article demonstrates communication activity of governmental authority as an interdisciplinary political and public administration studies object. Communication as a professional activity problem, role of media as a mediator between the state and the society, political leadership and political communication mechanism, specifics of the development of authorities objects in Ukraine all are in view of the Ukrainian researchers. But the communication of the President of Ukraine is still does not get attention it deserves.

Постановка проблеми. Актуальність наукових досліджень проблеми взаємодії влади і засобів масової інформації зумовлена сучасними трансформаціями політичної системи України та пошуком механізмів забезпечення її ефективності та демократичності. Активна взаємодія органів влади з інститутами громадянського суспільства, засобами масової інформації та окремими громадянами забезпечує сталість демократичного розвитку України як правової соціальної держави. Практика демократичних країн свідчить, що відкритість та прозорість влади, участь громадян у прийнятті рішень є основою її легітимності.

Стан дослідження проблеми. Проблеми взаємодії влади і засобів масової інформації досліджували вітчизняні науковці М.Г. Лашкіна, Г.Ю. Хлистуна, О.М. Гриценко, К.В. Луценко, А.Г. Костирєв, О.В. Ваганова, В.А. Коляденко та ін. Предметом уваги науковців були теоретико-

методологічні, інституційні, нормативно правові аспекти забезпечення зв'язків органів державної влади з громадськістю та роль в цьому процесі засобів масової інформації.

Завданням статті є узагальнення стану дослідження проблеми взаємодії влади і засобів масової інформації в сучасній вітчизняній науці та окреслення напряму подальших досліджень.

Виклад основного матеріалу. Одним із основних інструментів взаємодії влади і засобів масової інформації, що привертає увагу науковців, є комунікативна діяльність у державному управлінні, що застосовується як практичний вид загальної діяльності та як складова процесу взаємовідносин влади і суспільства в умовах демократії.

Політико-культурологічний аспект ролі мас-медіа в процесах демократичних трансформацій українського суспільства став предметом докторського дослідження О.М. Гриценко, в якому розглянуто проблему відкритості інформаційних систем як чинника політичної та соціокультурної інтеграції українського соціуму, а також вплив мас-медіа на формування політичної культури та політичного світогляду. Проаналізовано проблему збереження національно-культурної самобутності українського інформаційного простору за умов впливів глобальної медіакультури. Досліджено роль мас-медіа в процесах державотворення та побудови громадянського суспільства, зокрема проблеми взаємовідносин мас-медіа та політики, а також особливості діяльності журналіста в процесі політичного аналізу та створення політичних портретів. Висвітлено питання впливу мас-медіа на процес політичної комунікації, соціокультурні орієнтації суспільства, специфіку державної інформаційної політики в Україні та забезпечення свободи слова. Зроблено порівняльний аналіз розв'язання цієї проблеми в Україні, США, Росії та Польщі. Комплексно розглянуто проблеми збереження гуманістичних цінностей за умов глобального інформаційного простору [1, С. 29].

У роботі Г.Ю. Хлистуна «Етика засобів масової інформації в сучасних політичних процесах» доведено необхідність формування єдиної концепції етики засобів масової світової комунікації та використання досвіду розвинених країн за умов перехідної економіки України. Розглянуто етичні стандарти ЗМІ як чинник формування політичної культури та ідеології, обґрунтовано принципи їх використання. Проаналізовано ідеологічні концепції світової цивілізації та глобальної етики, обумовлені трансформаційними процесами у сфері політичного та суспільного розвитку. Досліджено діяльність Організації Об'єднаних Націй та її підрозділів, Ради Європи, Міжнародного центру боротьби з цензурою та Міжнародної Організації Журналістів у галузі глобальної етики та етики засобів масової інформації. Проведено порівняльний аналіз національних професійних кодексів засобів масової комунікації країн Західної Європи, визначено характерні особливості етичних принципів діяльності ЗМІ в Україні як чинника політичної культури. Розроблено рекомендації щодо

поліпшення ефективності діяльності Міністерства інформації, комітету з питань свободи слова та Союзу журналістів [2, С. 18].

Роль засобів масової інформації в процесі демократичного розвитку суспільства дослідив А.Г. Костирев. У його дисертаційному дослідженні розкрито основні підходи щодо розуміння взаємозв'язку ЗМІ та політики. Використано комплекс методів під час дослідження функції ЗМІ у загальній соціальній системі та визначення механізмів їх впливу на розвиток політичної системи. Розкрито особливості функціонування ЗМІ за умов демократії. Охарактеризовано моделі взаємодії політичної та медіа-системи, а також сучасні тенденції розвитку ЗМІ, показано шляхи створення даної моделі, яка забезпечує функціонування ЗМІ як каналу масової комунікації, що сприяє розвитку демократії. Проаналізовано тенденції розвитку ЗМІ в Україні та визначено тип моделі взаємодії українських ЗМІ з політичною системою. Доведено необхідність формування соціально-відповідальної моделі взаємодії політичної та медіа-систем. Наведено практичні рекомендації стосовно створення у нашій державі системи засобів масової комунікації, яка сприятиме демократизації та консолідації суспільства, які включають: запровадження у життя демократичних механізмів регуляції та саморегуляції ЗМІ; здійснення демонополізації ЗМІ, засобів технічного забезпечення їх виробництва, доставки преси, трансляції телерадіопрограм; завершення роздержавлення ЗМІ за допомогою створення суспільного телебачення та радіомовлення; забезпечення суспільної підтримки вільної незалежної преси; сприяння прискореному розвитку національної складової мережі Інтернет [3, С. 15].

У дисертації О.В. Ваганової «Роль засобів масової комунікації у процесі глобалізації» проаналізовано феномени інформаційного суспільства та глобалізації. Наведено хронологію глобалізації мас-медіа. Розглянуто відображення міжнародних подій у новинному дискурсі ЗМІ та визначено причини та наслідки викривлення подій у новинах. Описано функціональні та системні особливості міжнародних ЗМІ. Розроблено рекомендації суб'єктам зовнішньої політики щодо дипломатичної діяльності у контексті глобалізованого інформаційного простору. Проаналізовано сучасний стан і тенденції розвитку системи масової комунікації в Україні [4, С. 12].

В.А. Коляденко в дисертації «Інфокомунікаційні технології як чинник політичної модернізації» зазначає, що сучасні інфокомунікаційні технології (ІТ) відкривають можливості в практиці організаційного, партійного будівництва, самоорганізації громадянського суспільства. Автором обґрунтовано розвиток Інтернету відповідно до демократичної спрямованості громадянського розвитку, наголошено, що людину з пасивного об'єкта за допомогою мас-медіа перетворено в активного, самостійного суб'єкта добору плюралізованої маси інформації. У роботі визначено, що за умов переходу до нових ІТ видозмінюються функції влади в суспільстві, досліджено особливості інформаційного суспільства в

контексті політичних процесів. Виявлено, що ІТ розширюють права громадян шляхом надання доступу до різноманітної інформації, збільшують ступінь їх політичної участі та контролю за діяльністю державної влади, дають можливість активно виробляти інформацію. В.А.Коляденко доводить, що метою включення в політичне життя технологій є створення відкритої для діалогу з громадянами прозорої вертикалі влади, також аргументує, що за умов входження України в Глобальну інформаційну систему буде досягнуто підвищення правової грамотності населення, посилення процесів демократизації держави, розширення можливостей реалізації прав на свободу слова [5, С. 14].

У дослідженні «Політична реклама як іміджева технологія у системі комунікації та маркетингу» К.В. Луценко здійснив комплексне вивчення існуючих теоретичних концепцій і форм практичної реалізації феномену політичної реклами в контексті комунікативного та маркетингового підходів. У роботі сформовано понятійно-категоріальний апарат дослідження політичної реклами та інших комунікативних технологій. Проаналізовано та класифіковано концептуально-теоретичні підходи щодо обґрунтування значення політичних комунікацій та ролі ЗМІ у політичних процесах. Всебічно досліджено феномен політичного іміджу як базового засобу рекламної кампанії. Розроблено практичні рекомендації щодо формування іміджу політика та політичної партії. На прикладі виборчих кампаній в Україні визначено особливості політичного рекламування на телебаченні, радіо, у пресі та засобами Інтернет [6, С. 16].

М.Г. Лашкіна в роботі «Концептуальні засади взаємодії органів державної влади та засобів масової інформації в умовах демократизації державного управління в Україні» розглядає теоретико-методологічні й історичні передумови державного регулювання діяльності засобів масової інформації (ЗМІ). Авторкою проведено історико-джерелознавчий аналіз дослідження науковцями проблеми взаємодії органів державної влади (ОДВ) і ЗМІ. Обґрунтовано концептуальні засади даного процесу за умов демократизації державного управління. Визначено напрями взаємодії ОДВ і ЗМІ у демократичних країнах, місце ЗСМІ у системі суспільної комунікації. Досліджено інформаційну діяльність ОДВ в Україні у процесі демократизації державного управління. Здійснено інституціональний аналіз сучасного стану інформаційного простору України та визначено тенденції його розвитку. Розглянуто ефективність діяльності системи зв'язків з громадськістю в органах державної влади України. Визначено напрями її оптимізації. За результатами експертного опитування запропоновано вдосконалення механізмів співпраці ОДВ і ЗМІ [7, С. 18].

Висновки та перспективи подальших розвідок. Проблема взаємодії влади і засобів масової інформації є предметом сучасних міждисциплінарних досліджень насамперед таких галузей як політичні науки та державне управління. Науковці розглядають цю проблему через призму комунікативної діяльності органів державної влади, їх взаємодії зі ЗМІ та інститутами громадянського суспільства. Проте, поза увагою

науковців залишилась проблема змісту комунікативної діяльності Президента України у частині його взаємодії з засобами масової інформації та її вплив на утвердження національної ідентичності та демократії, в чому вбачаємо *перспективу подальших розвідок*.

Використані джерела інформації:

1. Гриценко О.М. Мас-медіа в процесах демократичних трансформацій українського суспільства (політико-культурологічний аспект): Автореф. дис... д-ра політ. наук: 23.00.03 / [О.М. Гриценко]; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. Ін-т журналістики. — К., 2003. — 31 с.
2. Хлистун Г.Ю. Етика засобів масової інформації в сучасних політичних процесах: Автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.03 / [Г.Ю. Хлистун]; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. — К., 2005. — 20 с.
3. Костирев А.Г. Роль засобів масової інформації в процесі демократичного розвитку суспільства: Автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.02 / [А.Г. Костирев]; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. — К., 2003. — 17 с.
4. Ваганова О.В. Роль засобів масової комунікації у процесі глобалізації: Автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.03 / [О.В. Ваганова]; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. — К., 2003. — 14 с.
5. Коляденко В.А. Інфокомунікаційні технології як чинник політичної модернізації: Автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.02 / [В.А. Коляденко]; Одес. нац. юрид. акад.. — О., 2002. — 16 с.
6. Луценко К.В. Політична реклама як іміджева технологія у системі комунікації та маркетингу: Автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.02 / [К.В.Луценко]; Чернів. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича. — Чернівці, 2006. — 18 с.
7. Лашкіна М.Г. Концептуальні засади взаємодії органів державної влади та засобів масової інформації в умовах демократизації державного управління в Україні: автореф. дис... канд. наук з держ. упр.: 25.00.01 / [М.Г. Лашкіна]; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. — К., 2008. — 20 с.

Рецензент: Бакуменко В.Д., д.держ.упр., професор